

**Terörizmin Finansman Kaynakları ve Karapara Aklamanın
Terörizmin Finansmanında ki Rolü**
Financial Sources of Terrorism and the Role of Money Laundering in
Financing of Terrorism

Dr. Öğr. Üyesi Deniz Turan¹ - Öğr. Gör. Eser Gemici²

Başvuru Tarihi: 11.12.2019
Kabul Tarihi: 19.06.2020
Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Terör örgütleri, lojistik ihtiyaçlarını karşılamak ve terör faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamak için yasal ve yasal olmayan kaynakların kombinasyonuna ihtiyaç duymaktadırlar. Suç gelirlerinin başka bir mahiyete dönüştürülerek izlerinin silinmesi, karapara aklama ve terörizmin finansmanının ortak noktasını oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı, terörizmin finansman kaynaklarını ve karapara aklamanın terörizmin finansmanında ki rolünü açığa kavuşturmadır. Çalışmada, para izinin takip edilmesinin karapara aklama faaliyetlerinin ve terör örgütlerinin finansman kaynaklarının tespitinde ve önlenmesinde kritik öneme sahip olduğu ve kayıt dışı ekonomilerde yaygın olan karapara aklama faaliyetlerinin engellenmesi için yasal olmayan faaliyetlerin çekiciliğinin ortadan kaldırılmasının önem arz ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Terörizm, Karapara Aklama, Terörizmin Finansmanı, Kayıtdışı Ekonomi*

Abstract

Terrorist organizations need a combination of legal and illegal resources to meet their logistics needs and ensure the continuity of terrorist activities. Conversion of illicit proceeds constitute the common point of money laundering and financing of terrorism. The aim of the study is to reveal the financing sources of terrorism and the role of money laundering in financing terrorism. In the study, it was concluded that following the money trail is critical in determining and preventing money laundering activities and financial resources of terrorist organizations and eliminating the attractiveness of illegal activities in order to prevent money laundering activities that are common in informal economies.

Keywords: *Terrorism, Money Laundering, Terrorism Financing, Underground Economy*

¹ Polis Akademisi Başkanlığı, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, ahmetdeniztur@gmail.com, ORCID:0000-0002-6697-2721

² Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, esergemici@gmail.com, ORCID: 0000 0002 8969 31511

Giriş

Terör örgütlerinin lojistik ihtiyaçlarını ve geniş kapsamlı operasyonlarını karşılamak için yasal ve yasal olmayan birçok kaynağı eşgüdümlü olarak sürdürmeleri gerekmektedir. Bu kapsamda soğuk savaş yıllarında terör örgütlerinin en önemli gelir kaynaklarından biri olan devlet desteklerinin öneminin 21. yüzyılda giderek azalması, diğer taraftan gelişen teknolojiler sonucunda para izi takibinin artması ile terör örgütlerinin kaynaklarının daha kolay tespit edilmesi, terör örgütlerinin finansman kaynaklarını çeşitlendirmelerini ve para aklama faaliyetlerine daha fazla başvurmalarını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle, terör örgütlerinin finansman kaynaklarının ve para aklama yöntemlerinin tespitinde kullanılan metodolojileri anlamak kritik öneme sahiptir.

Çalışmanın amacı, terör örgütlerinin eylemlerini gerçekleştirmeden ziyade örgüt olmak için gerekli olan yasal ve yasal olmayan kaynaklarının türlerinin ortaya konması ve karapara aklamanın terör örgütlerinin finansman kaynaklarının sürdürülebilirliği açısından öneminin açığa kavuşturulmasıdır.

Çalışmada öncelikle terör ve terörizm kavramlarının etimolojik kökenleri ve sahip oldukları özellikler ele alınmış, ulusal ve uluslararası hukuksal düzenlemelerde söz konusu kavramların ele alınış şekilleri karşılaştırılmıştır. Takip eden kısımda terörizmin yasal ve yasal olmayan finansman kaynakları ve özellikleri incelenmiştir. Karapara aklamanın terör örgütlerinin finansmanında ki rolünün ortaya konduğu son kısımda ayrıca karapara aklama ile kayıt dışı ekonominin ortak yönlerine dair açıklamalarda bulunulmuştur.

Terör ve Terörizm Kavramları

Neredeyse devletler tarihi kadar derin bir geçmişe sahip olan, üzerinde en çok tartışılan terör ve terörizm kavramları üzerinde uluslararası anlamda tüm dünyaca kabul görmüş bir tanımın bulunmamasıdır (Ceylan, 2012, s. 21; Ergül, 2005, s. 50; Gül, 2012, s. 7; Laqueur, 2002, s. 2). Bu noktada teröre ve terörizme ilişkin ortak bir tanımının yapılamamasının asıl nedeninin, terörist olarak gösterilen bir kişinin başka bir ülkede özgürlük savaşçısı olarak nitelenmesidir (Munson, 2008, s. 78; Schott, 2006, s. 1-4; Topkaya ve Kocaer, 2016, s. 64). Burada, sıkça birbirlerinin yerine kullanılmış olsa da terör ve terörizm arasındaki ince farkın ortaya konulmasının konunun anlaşılması bakımından önem arz ettiği görülmektedir. 1936-1981 yılları arasında 109 farklı tanımla yapılan “terör” kavramı (Guild, 2005, s. 174; Ceylan, 2012, s. 36) kökeni bakımından “korcu salarak dehşete düşürmek” manasına gelen Latince “terrere” sözcüğünden türetilmiştir (Gücenmez, 2014, s. 7; Wilkinson, 1974, s. 9). Terör kavramı hakkında yapılan tanımlamalara bakacak olursak;

- Terör, aşırı korku, aşırı korkuya yol açan durum olmasının yanı sıra yıkmaya, yakmaya ve yok etmeye yönelmiş şiddetli bir kızgınlık ve öfke halidir (Topkaya ve Kocaer, s. 64-65),
- Terör, insanları korkutarak yıldırma, sindirme yolu ile onlara belirli düşünce ve davranışları benimsetmek amacıyla zor kullanma ya da tehdit etme fiilidir (Gül, 2012, s. 7),

- Terör; tehdit, şiddet, baskı, sindirme, yıldırma, korkutma yöntemleri ile bir topluma ait kamu düzenini ve genel sağlığı bozmayı, meşru yönetimi çökertmeyi, ülke bütünlüğünü parçalamayı, ulusal birliği yok etmeyi, siyasal ve ekonomik düzeni yıkmayı amaçlayan eylemlerin tümüdür (Ergül, 2012, s. 50),
- Bireylere büyük çaplı korku vererek onlarda yılgınlık oluşturan (Çağlar, 1997, s. 119) ve belirli bir amaca ulaşmak adına hukuk dışı yollarla ortaya konulan eylemlerdir (Çakmak, 2008, s. 29),
- Terör, en önemli ve genel anlamıyla büyük bir korkunun, dehşetin ve yılgınlığın yaşandığı psikolojik bir hal olmakla birlikte bu hale neden olan eylemin bir güç, kişi veya bir nesne tarafından ortaya konulmasıdır (Wilkinson, 1974, s. 9).

Bu tanımların dışında Türk yasalarında ise terör tanımı, 12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. Maddesinde; *"Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti'nin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir."* şeklinde yapılmıştır (Terörle Mücadele Kanunu, 1991, Madde 1).

Terörizm tanımı hususunda ise literatürde ortak bir görüş mevcut olmadığı gibi kavrama ilişkin olarak hükümetlere, siyasi bakış açlarına, zamana ve disiplinlere göre farklılıklar arz eden birçok tanımın olduğu görülmektedir (Purpura, 2007, s. 14). Terörizm kavramına ilişkin olarak ise;

- Birleşmiş Milletler'in kurulmasından önce Milletler Cemiyeti tarafından hazırlanan Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşme Taslağı'nda terörizm *"...bir devlete karşı ve bu devlet içerisindeki bir kişi, grup ya da tüm toplumda terör hali oluşturmak adına planlanan tüm suç teşkil eden fiiller..."* şeklinde tanımlanmıştır (Geneva Convention, 1937, Madde 1), ancak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 2004 yılına ait raporunda terörizm; *"...kamuoyunda terörü kıskırtmak amacıyla genel halka, bir grup insana veya özel bir kişiye karşı ciddi yaralanmalara ya da ölümlere sebep olacak suçlar veya rehin alarak ya da gözdağı vererek yıldırma için işlenen suçlar veya bir devletin ya da uluslararası bir örgütün, terörle ilgili uluslararası protokoller ve sözleşmeler kapsamında tanımlanan suçlara ilişkin olarak herhangi bir adım atmasına engel olmak veya çekimser kalması için zorlamak..."* şeklinde tanımlanmıştır (Saul, 2005, s. 164; UNSC, 2004, s. 3).
- Avrupa Birliği Parlamenterler Meclisi tavsiye kararlarında terörizm, kamu kurum ve kuruluşlarında, kişiler arasında veya tüm toplumda terör ortamının oluşturulabilmesi için ayrılıkçı amaçların, aşırı ideolojik düşüncelerin, fanatizmin ya da mantıksız ve öznel faktörlerin getirdiği motivasyonla şiddete başvuran ya da şiddet kullanma tehdidinde bulunan kişiler veya gruplar tarafından işlenen suçlar olarak tanımlanmıştır (Parliamentary Assembly of the European Union, 1999, Madde 5).

- İslam Konferansı Örgütü terörizmi, sebebi ve niyeti her ne olursa olsun insanları terörize etmek veya zarar verme tehdidi ile korkutarak insanların hayatlarını tehlikeye atmak, insanları onurlarından, özgürlüklerinden, güvenliklerinden mahrum bırakmak veya çevreyi, herhangi bir kamu veya özel mülkü tehlikeye maruz bırakmak veya onları işgal etmek veya onları ele geçirmek veya bir ulusal kaynağı veya uluslararası tesisleri tehlikeye atmak, ya da bağımsız devletlerin istikrarını, toprak bütünlüğünü, siyasi birliğini veya egemenliğini tehdit etmek amacıyla bir bireysel veya toplu suç planını uygulamak için gerçekleştirilen her türlü şiddet veya tehdit eylemi şeklinde geniş bir biçimde tanımlanmaktadır (OIC, 1999, Madde 1).
- ABD Savunma Bakanlığı tarafından terörizm kavramı, siyasi, dini veya ideolojik amaçlara ulaşmak adına toplumu ve siyasi otoriteyi korkutarak, yıldırarak ya da tehdit ederek kişilere ve mallarına yönelik olarak şiddet ve yasadışı güç kullanımı olarak tanımlanmaktadır (Joint Publication 3-07.2, 2010, s. vii).
- Terörizm, silahlı politik iletişim biçimi olmasının yanı sıra terörizmin alt aktörleri tarafından oluşturulan kaos ortamına dikkat çekmek için sivillere yönelik kullanılan şiddet ile karakterize edilmektedir (Clarke, 2015, s. 11).
- Terörizm, devlet dışı aktörler tarafından politik, dini, ekonomik ya da sosyal bir amaca ulaşmak adına baskı, yıldırma veya korkutma yoluyla yasadışı güç ve şiddetin kullanılması olarak tanımlanmasının yanında vandalizm olarak basit bir şekilde tanımlanabilecek olayların da terörizme sebep olabileceği veya terörizmi içerebileceği ifade edilmektedir (Mueller ve Stewart, 2011, s. 42-43).
- Terörizm, siyasi olarak güdülenmiş alt yerel gruplar ve gizli ajanlar tarafından çoğunlukla bir kitleyi etkilemek amacıyla şiddetin kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Tilly, 2004, s. 7).
- Hoffman (1998) terörizm tanımının beş faktörden oluştuğunu belirtmektedir (Hoffman, 1998, s. 43);
 - ✓ Amaçları ve hedefleri kaçınılmaz şekilde politik,
 - ✓ Şiddet ve eşit derecede şiddet tehdidi,
 - ✓ Doğrudan hedef alınan kurbanların ötesinde çok geniş kapsamlı psikolojik bir etki oluşturma amacı,
 - ✓ Belirlenebilir bir hücre yapısı veya komuta zinciri içerisinde olan bir organizasyon bağlantısı,
 - ✓ Devlet dışı bir oluşum ya da bir alt grup tarafından gerçekleştirilmesi.
- Byman (2005) ise Hoffman'a (1998) ait bu tanıma altıncı bir faktör olarak askeri olmayan ya da savaş dışı hedeflere kasten saldırı ekleyerek terörizm tanımını yapmaktadır (Byman, 2005, s. 8).

- Wienberg ve Eubank (2006) tarafından yapılan tanımda ise terörizmin, televizyon ve internet gibi modern iletişim araçları vasıtasıyla mesaj göndererek izleyenlerin duygularını ve davranışlarını değiştirmeyi amaçlayan şiddet içeren siyasi bir iletişim biçimi olduğu ifade edilmektedir (Wienberg ve Eubank, 2006, s. 4).
- Moghadam (2006) çalışmasında, terörizmin tanımı yaparken antik bir Çin atasözünden “birini öldür, on binleri korkut” hareketle ilgili atasözünün terörizmin temel niteliğini ve amacını en iyi açıklayan cümle olduğunu dile getirmekte ve terörizmi, siyasi bir amacı ulaşmak ve korku ortamı oluşturarak geniş kitleleri etkilemek adına, savaş dışı hedeflere karşı gerçekleştirilecek olan önceden planlanmış şiddet ya da şiddet tehdidi içeren eylemler olarak tanımlamaktadır (Moghadam, 2006, s. 4-5).
- Sorel (2003) çalışmasında terörizm kavramına ilişkin olarak bir tanımın ortaya konulmasının zorluklarına değinmekle birlikte mükemmel bir tanımın henüz belirlenemediğini açıklamaktadır. Çalışmasında terörizmi; ciddi ve sınırsız şiddet kullanarak ki bu şiddet ister kamu ister özel mülkiyete yönelik olsun, siyasal anlamda alınacak kararları etkileyecek bir terör atmosferi oluşturmak adına failine ya da amacına bakılmaksızın herhangi bir rahatsızlık oluşturan yasadışı bir eylem olarak tanımlamaktadır (Sorel, 2003, s. 371).

Terörizm üzerine yapılan tüm bu tanımlamaların dışında 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişen teknolojiye bağlı olarak yeni bir terörizm biçimi olan “siber terörizm” kavramının ortaya çıktığını görmekteyiz (Aras ve Soy, 2012, s. 11). Siber terörizm; ideolojik ya da siyasi amaçları gerçekleştirmek için bilgisayar tabanlı saldırılar veya saldırı tehditleri aracılığı ile hükümetlerin ya da toplumun zorlanması ya da baskı altına alınması şeklinde tanımlanmaktadır (Archer, 2014, s. 608; Denning, 2000, s. 24-25). Karabulut (2014) çalışmasında, siber terörün ülke ekonomilerinden, veri alış verişine, toplumun kişisel ve gündelik hayatına kadar etki eden potansiyel bir tehdit durumu olduğunu belirtmektedir (Karabulut, 2014, s. 77). Diğer bir tanımda siber terörizmin, yasal olarak tanınmamış girişimler tarafından, fiziksel mülkiyete zarar vermek ya da toplumsal kargaşaya ve büyük ekonomik zararlara sebep olmak niyetiyle siber sistemlere karşı kasıtlı olarak saldırının gerçekleştirilmesi olduğu ifade edilmektedir (Jones, 2005, s. 4).

Son derece karmaşık ve çok yönlü bir olgu olan terör, terörizm ve siber terörizm kavramlarına ilişkin yapılan tanımlamalardan da anlaşılmaktadır ki 21. yüzyılda terörizm kavramının, sadece fiiliyata dökülmüş şiddet ve şiddet tehdidi eylemleri ile değil aynı zamanda kişilerin, grupların, toplumların ya da ülkelerin iletişim sistemlerini, siber altyapılarını kullanılmaz duruma getirecek ya da ekonomik durumlarını bozacak tüm suç teşkil eden fiilleri de içerir şekilde yeniden yorumlanması gerekmektedir.

Terörizmin Finansmanı Kavramı

Terör örgütleri, silah, mühimmat, barınma, giyecek, yiyecek, ulaşım, tedavi, iletişim, yayın ve propaganda gibi ihtiyaçlarını karşılamak ve terör faaliyetlerinin devamını sağlamak adına

finans ihtiyacı duymaktadırlar (Gücenmez, 2014, s. 24). Günümüzde terör, terörizm ve siber terörizm insanların hem canlarına hem de mallarına kast eden eylemler halini almakta olup aynı zamanda tüm bu eylemlerin gerçekleştirilmesi adına duyulan finans ihtiyacı terör örgütleri tarafından çeşitli yollarla elde edilmektedir. Diğer yandan etkili bir finansal altyapı inşa etmek için girişimde bulunan terör oluşumları, gerek bu girişimlerini korumak gerekse tüm siyasi, ideolojik, ekonomik vb. amaçlarını gerçekleştirmek için bu maddi ve lojistik kaynakları kullanmaktadırlar (Pieth, 2002, s. 151). Bu anlamda terör ile mücadelede başarılı sonuçların elde edilmesinin temel unsuru olarak görülen terörün finansmanının önlenmesi hususu tüm devletler için önem arz etmektedir. Bu noktada terörizmin finansmanı genel anlamda, her hangi bir şekilde terörizmin veya terörist faaliyetlerin mali açıdan desteklenmesi şeklinde tanımlanmış olsa da (Topkaya ve Kocaer, 2016, s. 65), Dünya Bankası ve IMF tarafından terim olarak “her hangi bir terörizm faaliyetinin ve bu faaliyetleri teşvik edenlerin, planlayanların ya da bunlara katılanların mali olarak desteklenmesi” şeklinde daha açık bir tanım ortaya konulmaktadır (Dalyan, 2008, s. 138).

Birleşmiş Milletler ise 11 Eylül saldırılarından önce 9 Aralık 1999 tarihli Birleşmiş Milletler Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme’yi hazırlamıştır. Ülkemizin de 10 Ocak 2002 tarihinde onayladığı bu sözleşmede ise terörizmin finansmanı:

“1. Herhangi bir kişi, her ne suretle olursa olsun, tümüyle veya kısmen, aşağıda sayılan eylemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılması niyetiyle veya kullanılacağını bilerek, doğrudan veya dolaylı olarak, yasa dışı bir şekilde ve kasten, fon sağlamakta veya toplamakta ise, bu Sözleşmeyi ihlâl eder:

a) Ekte listelenen antlaşmaların herhangi biri kapsamında ve vazettiği tanım çerçevesinde suç teşkil eden eylem,

b) Niteliği veya kapsamı itibariyle, bir halkı korkutmak, ya da bir hükümeti veya uluslararası örgütü herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacını gütmesi halinde, bir sivilin ya da bir silahlı çatışma durumunda çatışmaya doğrudan katılmayan herhangi başka bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik diğer tüm eylemler.

2. ...

3. Bir eylemin 1 inci paragraf anlamında bir suç oluşturması için, fonun, işbu maddenin 1 inci paragrafının (a) ve (b) bentlerinde yer alan bir suçun işlenmesi için fiilen kullanılmış olması gerekli değildir.” şeklinde ayrıntılı bir biçimde tanımlanmaktadır (Schott, 2006, s. 1-4; Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesi, 1999, Madde 1-3).

Burada önemli olan nokta, fon sağlama ve toplama faaliyetlerinin sözleşmede belirtilen terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi adına yapılmasıdır. Terör ve terörizm kavramlarının tanımı noktasında ülkeler arasında genel bir kabul bulunmazken Birleşmiş Milletler’in ilgili sözleşmesi ile birlikte terörün finansmanı hususunda çoğu ülkenin benimsediği bir tanımın ortaya çıktığı belirtilmektedir (Schott, 2006, s. 1-5). Diğer yandan MASAK’ın 2015 raporunda terörizmin finansmanı; “...terör eylemlerinin gerçekleştirilmesinde veya teröristler ya da terör örgütleri tarafından kullanılacağını bilerek ve isteyerek fon sağlanması veya toplanması...” şeklinde tanımlandığı görülmektedir (MASAK, 2015, s. 5).

Bu noktada finansal sektör için yaşanan zorluklar önem arz etmektedir. Çünkü terörle mücadelede bankalara rehberlik etmenin zorluklarından birisinin hangi oluşumun terör örgütü olduğunun ya da kimin terörist olduğunun tanımlanması hususunun olduğu belirtilmektedir. Burada Avrupa Birliği'nin "*Terör eylemlerini finanse eden, planlayan, kolaylaştıran veya işleyen kişiler*" şeklinde üstü kapalı ancak geniş kapsamlı bir tanım ortaya koyduğu görülmektedir. Terörizmin finansmanı kavramı hakkında yapılan tüm bu tanımlamalar terörün finans kaynaklarının tüm teknolojik imkânları da kullanarak çeşitliliğini artırmış durumda olduğunu ve aynı zamanda gelecekte terörizmin finansman kaynaklarının belirlenmesinin ve takibinin daha da zor olacağını göstermektedir (Freeland, 2002, s. 45-48).

Terörizmin Finansman Kaynakları

Terör örgütlerinin temel amaçlarının gelir elde etmek olmadığı bilinmekle birlikte bu örgütlerin herhangi bir gelir olmadan hedeflerini gerçekleştirmelerinin de imkansız olduğu aynı zamanda örgüt olarak da var olamayacakları aşikardır (Freeman, 2011, s. 461). Bununla birlikte terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi adına ortaya çıkan maliyetler, sadece terör eylemlerini gerçekleştirmekle ilgili olmayıp aynı zamanda terör örgütlerinin gelişimi, varlıklarının ve ideolojilerinin devamı ile de ilgilidir. "*Amatör gruplar taktik, profesyonel gruplar lojistik çalışır özdeyişi*" ile ifade edilen bu durum, terör örgütlerinin gelir kaynaklarının kullanım alanının operasyon kısmında ziyade lojistik ihtiyaçlar olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Amerika Ulusal Güvenlik Konseyi eski terör koordinatörü Richard Clarke 1995'te CIA'ya terörizmin finansmanı hususuna daha çok ilgilenilmesi gerektiğini söylediğinde CIA tarafından kendisine "*bir terör eylemi yapmanın çok fazla para gerektirmediğini anlamalısınız.*" denildiğini ancak CIA'nın, terörist bir örgüt olmanın çok para gerektirdiğini anlamadığını ifade etmiştir (Hesterman, 2013, s.166). El Kaide'nin gelirinin yaklaşık yüzde 10'u terörist operasyonlar ve saldırılarda kullanması ve örgütün altyapısını korumak, diğer gruplara destek sağlamak veya El Kaide'nin etkin olduğu bölgelerde ki nüfuzunu korumak için yapılan harcamalar dahil olmak üzere gelirinin yüzde 90'ının kullanması, bir terörist saldırıya harcanan paranın yalnızca buzdaki ucu olabileceğini açıkça göstermektedir (Hesterman, 2013, s.167).

Diğer yandan FATF'ın 2008 yılında yayınladığı "*Terörist Finansmanı*" adlı raporunda, terör örgütlerinin ideolojilerinin teşviki, örgüt üyelerine ve ailelerine ödeme yapılması, seyahat giderlerinin karşılanması, yeni üyelerin örgüte kazandırılması ve yetiştirilmesi, sahte belgelerin hazırlanması, rüşvet verilmesi, silah ve saldırı maliyetlerinin karşılanması vb. gibi maliyetlere ek olarak terörizmi teşvik eden ancak görünürde yasal olan sosyal yardımlaşma ve hayır kurumlarının faaliyetlerinin gizlenmesi için bu gibi kurum ve kuruluşlara meşruiyet örtüsü sağlamak adına ortaya çıkan yüksek maliyetlerin karşılanması da terör örgütlerinin finans kaynaklarına olan ihtiyacını ortaya koymaktadır (FATF, 2008, s. 7).

Bireysel terör faaliyetlerinde stratejik noktalara yapılacak saldırılar düşük maliyetli olabilir. Örneğin 1993 yılında Dünya Ticaret Merkezine gerçekleştirilen saldırının maliyetinin 19.000\$, 2002 yılında gerçekleştirilen Bali'deki bombalamaların maliyetinin 20.000\$, 2004 Madrid saldırısının 10.000\$ ile 50.000\$ arasında olduğu ifade edilmektedir (Freeman, 2011, s. 462).

Bireysel terör faaliyetlerinde gerek teröristin kendisinin gerekse ailesinin giderleri mensup oldukları terör örgütü tarafından karşılanabilmektedir. Örneğin İstanbul'daki Reina saldırısını gerçekleştiren DEAŞ terör örgütü üyesi Abdülgadir Masharipov'un DEAŞ terör örgütünden 200.000\$ civarında bir yardım aldığı ortaya çıkmıştır (Koçoğlu, 2017, s. 1). Ancak tüm bu terör eylemler 11 Eylül saldırıları ile karşılaştırıldığında da, 11 Eylül saldırılarının 350.000\$ ile 500.000\$ arasındaki maliyetinin yanında çok küçük kaldığı görülmektedir (Levi, 2010, s. 650). 19 teröristin uçuş simülasyonu gibi çok maliyetli eğitimlerin ardından gerçekleştirdikleri bu terör saldırıları, hem teröristlerin ve terör örgütlerinin ne kadar finansal kaynağa ihtiyaç duyduklarını hem de elde edilen bu finans ile neler yapabileceklerini göstermesi bakımından milat olmuştur. Diğer yandan terör örgütlerinin yıllık tahmin edilen bütçelerine bakıldığında; örneğin El-Kaide terör örgütünün 30 milyon dolar, PKK terör örgütünün 86 milyon dolar, Hizbullah terör örgütü 100 ile 200 milyon dolar arasında, FARC (Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri) terör örgütü 100 milyon ile 1 milyar dolar arasında, Taliban terör örgütü 240 ile 360 milyon dolar arasında bütçelere sahip oldukları görülmektedir (Freeman, 2011, s. 462).

Teröristler varlıklarını korumak, eylemlerini gerçekleştirebilmek ve ilgili eylemlerini gerçekleştirebilmek için ihtiyaç duydukları tüm materyalleri saklayabilmek, bir yerden bir yere taşıyabilmek adına çok çeşitte alternatif finans kaynakları kullanmaktadırlar (Forman, 2006, s. 113; Hamin, vd., 2016, s. 400; Ryder, 2015, s. 12). Kullanılan finans kaynaklarının çeşidi ve finansın elde edilme biçimi ülkeden ülkeye değiştiği gibi terör örgütünden terör örgütüne göre de değişiklik göstermektedir. Terör örgütleri için gelir kaynağı elde etmenin yanı sıra bu kaynakları taşıma ve saklama ve / veya aklamak önem arz etmektedir. Terör örgütlerinin yasal ve yasal olmayan birçok kaynaktan gelir sağladıkları görülmektedir. Zengin sponsorlar ve grup üyelerinin kişisel zenginliğinden yapılan bağışlar “en temiz” kaynaklardan ikisidir. Elde edilen fonlar genellikle sınırlar arası hareketlerin gizlenebildiği şeffaf olmayan, iz bırakmayan sistemler (hawala gibi gayri resmi değer transfer sistemleri) aracılığıyla taşınır. Terör örgütleri gelirlerini döviz, elmas veya altın gibi zaman içinde artan emtialarda depolayabilirler.

Freeman (2011) çalışmasında, terör örgütleri için bir finans kaynağını diğer bir finans kaynağından daha cazip kılan hususun ne olduğu sorusuna cevap aradığını görmekteyiz. Bu noktada terör örgütlerinin, miktar, meşruiyet, güvenlik, güvenilirlik, kontrol ve basitlik gibi altı kriteri dikkate aldıklarını ifade etmektedir.

Terör örgütlerinin daha etkili ve güçlü olabilmeleri için miktar anlamında mümkün olduğunca daha fazla para elde etmek isteyeceklerini, diğer yandan varlıklarının devamı için meşruiyete ihtiyaç duyduklarını, bu anlamda ideolojileri her ne ise onun meşru görünmesi için çabaladıklarını ve bu yolla üye ve taraftar toplayarak kendilerine finans kaynağı oluşturduklarını belirtmektedir. Ayrıca terör örgütleri eğitim, planlama, üye kazanma vb. amaçları doğrultusunda devletlerin güvenlik güçlerinden saklanmak zorunda olduklarından, onlara bu gizliliği sağlayacak güvenli bir ortamı elde edebilmek için suç oluşturan eylemlerden elde edilen gelirler hususunda güvenlik güçlerinin dikkatini çekmemek adına çok dikkatli hareket etmektedirler. Diğer bir husus güvenilirlik, terör örgütleri için öngörülebilir ve tutarlı finans kaynakları, tutarsız dalgalanmalara sahip finans kaynaklarına göre daha çok tercih

edilmektedir. Belirli bir finans kaynağının güvenilir olup olmadığı hususu coğrafya ve demografik faktörlere göre değişiklik göstermektedir. Örneğin PKK ve Taliban gibi uyuşturucu ticaretine bağlı güvenilir bir gelir akışı isteyen terör örgütleri, uyuşturucu ticaretinin yapıldığı rotada ve uyuşturucunun kaynağına yakın bir yerde konum alarak terör faaliyetleri için finans sağlamaktadırlar. Farklı finans kaynakları, terör örgütlerinin üyeleri ve eylemleri üzerindeki etkisini güçlendirebileceği gibi bu etkiyi kaybetmesine de neden olabilir.

Terör örgütleri, devletler ve özel bağışçılar gibi sponsor finans kaynaklarına bağlı kalmak istememekte, bu durumun kendi terör faaliyetlerini şekillendireceğini ve terör kampanyalarının doğasını bozacağını düşünmektedirler. Diğer yandan örgüt içerisinde küçük birimlerin sorumluları eğer kendi finansmanlarından sorumlular, sağlanan fonlar merkezden uzaklaşmasına ve bu fonlar üzerindeki kontrolün azalmasına sebep olacaktır. Tüm bunlarla birlikte gelecekte gerçekleştirilecek terör eylemleri için sağlanacak olan finansmanın zamanını ve hızını kontrol etmek de ayrı bir konuyu oluşturmaktadır. Terör örgütlerinin finans kaynakları hususundaki son kriter ise basitliktir. Terör örgütleri finansman sağlama yöntemlerinin olabildiğince basit olmasını istemektedirler. Daha az uzmanlık gerektiren, mümkün olduğu kadar az çaba harcanan, daha basit süreçleri olan ve daha az içsel maliyeti olan yöntemler diğer yöntemlerden daha cazip olmaktadır. Örneğin, küçük çaplı hırsızlık ve gasp, siber suçlardan daha az beceri gerektirirken, daha ayrıntılı, çok aşamalı ve çok oyunculu uyuşturucu kaçakçılığında daha basit eylemler olarak görülmektedir. Tüm bu kriterlerden anlaşılmaktadır ki terör örgütleri, finans kaynaklarını belirlerken, terör örgütünün amaçları ve ideolojisi çerçevesinde hareket edebilmek için bazılarında ödün verirken bazılarını tercih etmek zorunda kalmaktadır (Freeman, 2011, s. 463-465).

Tablo 1. Terör Örgütlerinin Finansman Kaynaklarının Karşılaştırılması

	Devlet Desteği	Yasadışı Faaliyetler	Yasal Faaliyetler	Diğer Destekler
Miktar	+	+/-	-	-
Meşruiyet	+	+/-	+	+
Güvenlik	+	-	+	+
Güvenilirlik	-	+	-	+
Kontrol	-	+	+	-
Basitlik	+	+/-	-	+

Kaynak: Kanmaz, 2004, s. 28.

Clarke (2015) ise çalışmasında terör örgütlerinin nasıl finans kaynağı elde ettiklerini açıklarken, içerisinde yasal ve yasal olmayan faaliyetlerin birleşiminden oluşan gri ekonomi terimini kullanmaktadır. Burada gri ekonomi ile diaspora desteği, hayır kurumları, dolandırıcılık, yasal işletmeler ve karaparanın aklanması kastedilmektedir. Ancak yasallık çizgisini bulanıklaştıran bu faaliyetlere ek olarak terör örgütlerinin ayrıca, insan ticareti, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, karapara aklama, gasp, tehdit ve yıldırma, fidye amacıyla adam kaçırma, yolsuzluk ve siber suçlar vb. gibi çeşitli uluslararası organize suçları içerisinde barındıran kayıt dışı ekonomi içerisinde de kendilerine finans kaynağı oluşturdukları ifade edilmektedir (Clarke, 2015, s. 11-12).

Terör örgütlerinin terör faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri adına ihtiyaç duydukları finans için literatürde dört temel başlığa işaret edildiği görülmektedir (Bantekas, 2003, s. 316; Bell, 2004, s. 106-107; Dalyan, 2008, s. 139-141; FATF, 2015b, s. 13-20; Freeman, 2011, s. 465-471; Pieth, 2002, s. 151). Bu finans kaynakları, başta devlet destekleri olmak üzere, yasa dışı faaliyetlerden elde edilen finansman, yasal görünümlü faaliyetlerden elde edilen finansman ve diğer destekler başlığı altında sempatanlar tarafından verilen aidatlar ve bağışlardır.

1. Devlet Desteği

Her ne kadar günümüzde terör örgütlerinin finansman yapısı içerisinde ki payı nispeten azalmış olsa da devlet desteği, terör örgütlerinin başlıca finans kaynaklarından birini oluşturmaktadır (Dalyan, 2008, s. 139; Freeman, 2011, s. 465; Pieth, 2002, s. 151; Roberge, 2007, s. 199; Ryder, 2015, s. 12). II. Dünya Savaşı'ndan sonra ve soğuk savaş döneminde silahlı terör örgütlerinin kendilerinin sahip olduğu bir ekonomik sistem oluşturmaya çalıştıkları ve devlet destekli terörizm yaygın bir hal aldığı görülmektedir (Clarke, 2015, s. 19; Napoleoni, 2008, s. 153; Ryder, 2015, s. 12). Çünkü özel kuruluşlardan ya da devletlerden finans desteği alan terör örgütleri için bu anlamda onlara sığınma sağlayacak tek unsurun devletlerin kendisi olduğu görülmektedir (Bantekas, 2003, s. 317). Diğer yandan devletlerin terör örgütlerini finansal açıdan desteklemesi, terör örgütleri için de hem sağlanan finansın miktarı bakımından hem de finansın kolay bir şekilde elde edilmesi bakımından avantajlı olmaktadır. Çünkü neredeyse hiç çaba harcamadan elde edilen yüksek meblağlar terör örgütlerinin bakış açısıyla kolay para olarak görülmektedir.

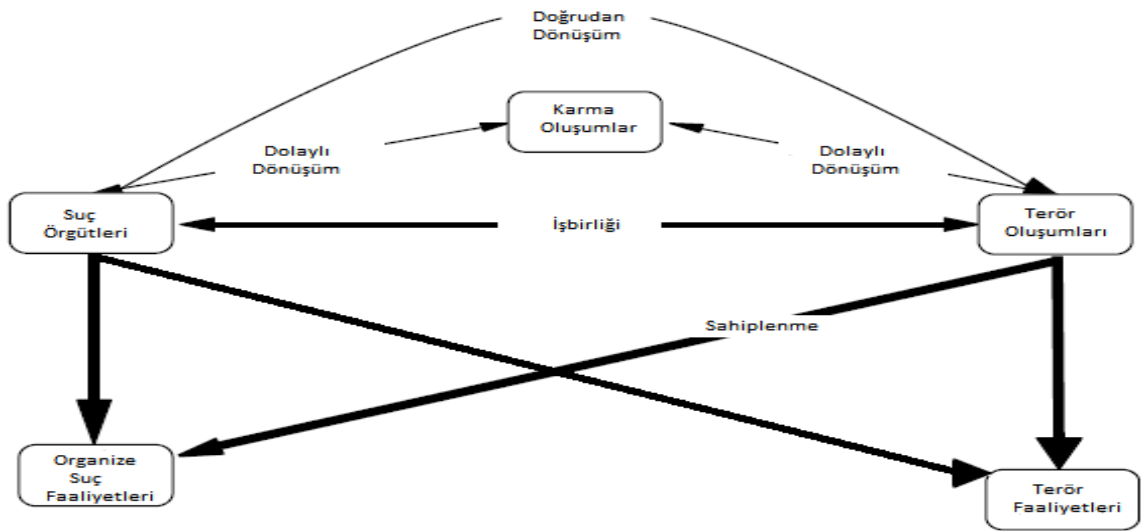
Terör örgütlerine, terörü uluslararası politika aracı olarak kullanmak isteyen ülkelerce örgüt üyelerine sığınma hakkı verilmesi, ülke topraklarının üs olarak kullanılmasına izin verilmesi gibi desteklerin yanında örtülü veya açık olarak finansal destek de sağlanabilmektedir. Terör örgütlerine sağlanan örtülü finansal yardımlar, özellikle terör örgütüne yakın dernek ve vakıflara para veya aynı yardımda bulunulması gibi yöntemlerle yapılabilmektedir. Daha sonra bu yardımlar terör örgütüne aktarılmakta veya doğrudan söz konusu kuruluşlarca terör örgütünün yandaş bulmasına, propagandasının yapılmasına veya toplumda sempati kazanmasına yardımcı olacak şekilde kullanılmaktadır (MASAK, 2007, Madde B-3). Clarke (2015) ise devlet desteğinin, terör örgütlerine finans sağlamasının yanında, eğitim, güvenli sığınak ve geçiş noktası, istihbarat, direkt askeri yardım, siyasi destek, propaganda yapma fırsatı vb. gibi birçok anlam içerdiğini aktarmaktadır (Clarke, 2015, s. 19-20).

Devlet desteğinin, terör örgütleri için kontrol ve güvenilirlik açısından dezavantajları bulunmaktadır. İlk olarak destek veren devletlerin, sağladıkları maddi desteği kullanmaları yoluyla terör örgütünün etkinliğini kontrol edebileceği ve terör örgütünü devlet çıkarları doğrultusundan bir vekil olarak hareket ettirmeye zorlayabileceği ifade edilmektedir. İkinci ise devletlerin ve politikalarının değişme olasılığı olarak gösterilmektedir (Freeman, 2011, s. 465-466). Tüm bunların yanında özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından terörün finansmanına ilişkin başlatılan uluslararası girişimlerin ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin terörü finanse edenlere karşı almış olduğu kararların da etkisiyle, terör örgütleri için devlet sponsorluğu ya da desteği daha az güvenilir bir kaynak olmuştur (Dalyan, 2008, s. 139; Pieth,

2002, s. 151; Ryder, 2015, s. 13). Ancak günümüzde hala Somali, Irak, Pakistan ve Afganistan gibi ülkelerde veya bunların sınırlarında ya da dünyanın çeşitli bölgelerinde bulunan terör örgütleri için devlet desteği kritik öneme sahip bir finans kaynağı varlığını korumaktadır (FATF, 2008, s. 19; Napoleoni, 2008, s. 153).

2. Yasadışı Faaliyetlerden Elde Edilen Finansman Kaynakları

Terör örgütleri, devlet destekli finansman kaynaklarının son yıllarda hem azalmış olması hem de bu desteklerin örgüt üzerinde oluşturduğu kontrol sebebiyle yeni finans kaynakları arayışına girmişlerdir. Bu amaç doğrultusunda çoğu zaman terör örgütlerinin organize suç örgütleri ile işbirliğine gittikleri görülmektedir. Bu işbirliğinin nedeninin çoğu zaman tamamen ticari bir amaç doğrultusunda olduğu belirtilirken diğer yandan organize suç örgütü üyesi bir kişinin terör örgütüne duyduğu sempatinin de bir neden oluşturduğu ifade edilmektedir (Williams, 2008, s. 135). Şekil 1'de terör örgütleri ve suç örgütleri arasındaki muhtemel ilişki ve dönüşüm verilmektedir.

Kaynak: Williams, 2008, s. 134.

Şekil 1. Terör Örgütleri ve Suç Örgütleri Arasındaki İlişki ve Dönüşüm

Terör örgütleri ideolojik bir amaca sahipken, organize suç örgütleri sadece daha fazla para elde etmenin peşinden koşmaktadırlar. Terör örgütleri ve organize suç örgütleri arasında 1990'lardan sonra daha çok görülmeye başlanan işbirliği özellikle uyuşturucu kaçakçılığında kendini göstermiştir. Bazı ülkelerde belli bölgeleri kontrolleri altında tutan Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC), Peru Aydınlik Yol Terör Örgütü, Taliban ve El-Kaide vb. gibi terör örgütlerinin, dünya çapında uyuşturucu yetiştirdikleri, rafine ettikleri ve dağıttıkları görülmektedir. Ancak terör örgütleri için uyuşturucu kaçakçılığı yasadışı tek finans kaynağı değildir. Literatüre bakıldığında yasadışı faaliyetlerden finansman elde edilmesi noktasında sayılan suç türleri arasında;

- Silah kaçakçılığı,
- İnsan kaçakçılığı,

- Tehdit, şantaj, haraç toplama,
- Kaçakçılık,
- Dolandırıcılık,
- Gasp, hırsızlık,
- Karapara aklama,
- Fidyeye amaçlı adam kaçırmaya gibi suçların olduğu görülmektedir (FATF, 2008, s. 15-19; FATF, 2015b, s. 15-18; Freeman, 2011, s. 466-469).

Yukarıda sayılan suç türlerinin yanı sıra FATF (2015b) raporunda kredi kartı, sigorta ve kredi dolandırıcılığının da yasadışı faaliyetler sonucu elde edilen finans kaynakları arasında yer aldığı belirtilmektedir (FATF, 2015b, s. 15). İnternet üzerinde kurulan suç siteleri yardımı ile kişilerin kredi kartı bilgileri elde edilmekte ve elde edilen kart bilgilerinin terör örgütlerine satıldığı ya da terör örgütlerince ele geçirildiği aktarılmaktadır. FATF (2015a), DEAŞ terör örgütünün finans kaynaklarına ilişkin Türkiye ve ABD liderliğinde hazırladığı raporda, DEAŞ terör örgütünün Suriye'nin doğusundaki ve Irak'ın kuzeybatısındaki gaz ve petrol yataklarını kontrol ettiğini ve buralarda rafine ettiği gaz ve petrolü yerel ve bölgesel pazarda yasadışı şekilde satarak ya da takasta kullanarak finans elde ettiği belirtilmektedir. DEAŞ terör örgütünün, aracılara 25-30 dolar arasında sattığı bir varil petrolün, aracılar tarafından yerel ve yakın pazarda 60-100 dolar arasında satıldığı ve bu durumun aracılar için de önemli bir kazanç alanı oluşturduğu ifade edilmektedir. Ayrıca raporda, DEAŞ terör örgütünün bu kaynakları teknik kapasite yetersizliği nedeniyle etkili olarak kullanamadığı da aktarılmıştır (FATF, 2015a, s. 13-15).

Terör örgütleri için finans kaynağı olarak yasadışı faaliyetlerin birçok avantajı bulunmaktadır. Çünkü yasadışı faaliyetler terör örgütleri için kolay elde edilen ve güvenilir bir gelir kaynağı sağlamaktadır. Bir diğer avantajı terör örgütünün meşruiyetini artırabilmekte ya da en azından devletlerin meşruiyetinin altını oymaktadır. Bunların dışında kendi kendilerini finanse edebilen küçük hücrelerin, örgütün stratejisine katılmıyorsa, örgütten bağımsız olarak hareket edebilmeleri ise yasadışı faaliyetlerden elde edilen finans kaynaklarının dezavantajı olarak görülmektedir (Freeman, 2011, s. 468-469).

3. Yasal Görünümlü Faaliyetlerden ve Diğer Desteklerden Sağlanan Finansman Kaynakları

Özellikle 11 Eylül terör olayı sonrası terörizmin finansman kaynaklarının tespitine yönelik önlemlerin artması ve özellikle yapay zekânın para kaynaklarının akışının tespitinde kullanılmaya başlanması, terör örgütleri yasal görünümlü faaliyetler ile parasal kaynaklarını çeşitlendirmeye yöneltmiştir. Bu anlamda kar amacı gütmeyen kuruluşlar, ticari işletmeler, aidat ve bağışlar, örgütsel yayınlar ve sosyal etkinliklerden elde edilen gelirler ile sosyal medya ve modern iletişim araçları üzerinden sağlanan gelirler, terörizmin yasal görünümlü finans kaynaklarını oluşturmaktadır (FATF, 2008, s. 11-14; FATF, 2015a, s. 24). Bu noktada terör örgütlerinin hem bağışçıları iletişim kurabilmek ve hem de onları bağış yapmaya teşvik etmek için günümüzde giderek artan bir şekilde sosyal medyayı kullandıkları görülmektedir.

Tek bir bağışçı terör örgütüne büyük miktarda bağış yapabilirken, bağışların genellikle hayır kurumları gibi kar amacı gütmeyen kuruluşlar aracılığı ile toplandığı görülmektedir. Diğer

yandan kamu güveninin kazanılması, uluslararası anlamda faaliyet gösterilebilmesi ve diğer finansal kurumlardan daha az yasal düzenlemeye tabi olunması gibi hususlar nedeniyle kar amacı gütmeyen kuruluşlar terör örgütlerine cazip gelmektedir (Tofang saz, 2015, s. 115). Sivil toplum kuruluşlarının, terör örgütlerine ayrıca nakliye, konut, istihdam, kimlik kartı ve belirli bir yerde bulunabilmek için bir onay alınması gibi hususlarda da olanaklar sağlamaktadırlar. Örneğin 1998 yılında Amerika'nın Afrika Büyükelçiliğini bombalayan El-Kaide terör örgütü üyelerinin, Kenya merkezli Mercy International Relief Agency adındaki uluslararası bir yardım kuruluşuna ait kimlik kartlarını kullandıkları ortaya çıkmıştır (Stern, 2003, s. 273). Bunlara ek olarak, terör örgütlerine sempatisi olan finansal kurumların, kar amacı gütmeyen kuruluşların ve şirketlerin terör örgütlerine para veya lojistik kaynak aktarmadaki rolü büyük bir önem arz etmektedir. Bu gibi kurum, kuruluş ve şirketlerin kendi hesaplarını kullanarak, terör örgütlerinin ihtiyaç duydukları miktarı, istenen yere aktardıkları ifade edilmektedir (Hamin, vd., 2016, s. 400; FATF, 2003, s. 9).

Günümüzde terörün finans kaynaklarından birini de internet erişimi ve bu erişimin sağladığı sosyal medya oluşturmaktadır. İnternete yaygın olarak erişilmesi, isimsiz olarak internette hareket edilmesi ve özellikle sosyal medyanın hızla genişlemesi gibi etkenler sebebiyle terör örgütleri, interneti hem sempatisiz kazanmak hem propagandasını yaymak hem de finans elde etmek için kullanmaktadır. Diğer yandan terör örgütleri sohbet siteleri ve forumlardan başlayan ve Facebook, Twitter ve Instagram gibi sosyal ağlar üzerinden ya da bazen WhatsApp ve Viber gibi mobil uygulamalar üzerinden devam eden iletişim ile geniş bir kitlelere ulaşabilmektedirler (FATF, 2015b, s. 30-31). Örneğin FATF (2015a) DEAŞ raporunda, #ISIL, #AlleyesonISIS gibi twitter etiketleri ve @ActiveHashtags gibi twitter hesapları ile çok sayıda takipçiye ulaştığı aktarılmaktadır (FATF, 2015a, s. 24). Sosyal medya ve internet sayesinde küçük bağışların bir araya gelmesi ile oluşturulan sermaye (cruwdfunding) ya da yeni ödeme ürünleri veya hizmetleri olarak adlandırılan sanal para, e-cüzdan ve ön ödemeli kredi kartı gibi ürünler ile bağış yapmaya izin veren internet siteleri terör örgütlerinin finans kaynaklarının nerelere kadar uzanabildiğini göstermektedir. Buradaki sosyal medya şirketlerinin, terörizmin finansmanında suç ortağı olmadıkları, terörle ilgili hesapların kapatılması veya kapatılması hususunda yetkili makamlarla işbirliği yapılması noktasında sorumlu oldukları belirtilmektedir (FATF, 2015a, s. 30-34).

Terör örgütleri, amaçlarına uygun terör faaliyetlerini gerçekleştirebilmek adına yasal işletmeleri de birer finans kaynağı olarak kullanmaktadırlar (Ashley, 2012, s. 12; Bell, 2004, s. 106). Bu anlamda hisse senedi satın alınmasından, inşaat şirketleri, tarım işletmeleri, restoranlar, kitap mağazaları ve ticari işletmelere kadar birçok alanda yatırım yapabilmektedirler. El-Kaide gibi büyük terör örgütlerinin, Norveç'te kağıt ve ahşap endüstrisine, İsveç'teki hastane ekipmanı sağlayan şirketlere, Londra'da gayrimenkul şirketlerine ve Orta Doğu'da ise gazete mürekkebi üreten şirketlere yaptıkları yatırımlar, bu duruma kanıt olarak gösterilmektedir (Jacquard, 2002, s. 128). Çünkü bu işletmelerin, terör saldırıları için gerekli olan patlayıcı madde ve kimyasalların satın alınması ve temini için terör örgütlerine koruma sağladıkları görülmektedir (Reeve, 1999, s. 178). Türkiye Cumhuriyeti devleti aleyhinde faaliyet gösteren ve 15 Temmuz 2016 tarihinde başarısız darbe girişiminde bulunan Fethullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının

da (FETÖ/PDY) sağlık, gıda, eğitim, kargo vb. alanlarda yasal görünümlü şirketler üzerinden elde ettiği gelirleri örgüte aktardığı, elde edilen paraların aklanması ve kendi şirketlerinin finansmanı için banka kurduğu bilinmektedir. Sonuç olarak terör örgütleri tarafından yasal işletmelere yatırım yapılması yoluyla terör faaliyetlerine finans elde etme çabasının karmaşık ve çok yönlü olduğu ve kar elde edilebilmesi için yatırımda bulunan terör örgütü üyelerinin veya sempatanlarının iyi bir işletme becerisine sahip olması gerekmektedir.

Karapara Aklamanın Terörizmin Finansmanında ki Rolü

Suç faaliyetlerinden elde edilen veya kaynağı yasadışı olan karaparanın yasal mevzuatlardaki tanımını ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Örneğin Portekiz ve İspanya'da sadece uyuşturucu ticaretinden sağlanan, İsviçre'de ise bir yıl ve üzerinde hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren suçlardan elde edilen gelirler karapara kapsamında sayılmaktadır (Mavral, 2003, s. 19). Ülkemizde 19.11.1996 tarihinde yürürlüğe giren 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'unun mülga olan 2/a maddesinde tanımlanan "karapara", kanunlardaki fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen bütün ekonomik değerler şeklinde tanımlanmaktaydı. Ancak 18.10.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'unun 26. maddesinde "karapara" kavramı yerine "*Suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*" kavramı kullanılmaktadır (Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, 2006, Madde 26).

Karaparanın aklanması ise uluslararası literatürde dönüştürme veya aktarma süreci ya da yasadışı faaliyetlerden elde edilen herhangi bir gelirin veya mülkün bulundurulması veya kullanılması için gizlenmesi ve bu gelirlerin ve mülkün yasal finansal sisteme entegrasyonu için uygulanan süreç olarak tanımlanmaktadır (Bell, 2004, s. 107; Hübschle, 2007, s. 1-2; Tofangsoz, 2015, s. 119). Karapara aklama teriminin ilk olarak 1920'li yıllarda ABD'deki mafya grupları tarafından yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelire meşru bir görünüm kazandırmak için kullanıldığı, karapara aklamanın ise 1980'li yıllardan sonra hızla büyüyen uyuşturucu kaçakçılığından elde edilen gelirlerin aklanması noktasında organize suç örgütlerinin önemli bir parçası haline geldiği ifade edilmektedir (Stessens, 2000, s. 82).

Karapara aklamanın suç sayıldığı ve TBMM tarafından da 2003 yılında onaylanan Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin *Suç Gelirlerinin Aklanmasının Suç Haline Getirilmesi* başlıklı 6. maddesinde;

"(a) Suç geliri olduğu bilinen malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya öncül suçun işlenmesine karışmış olan herhangi bir kişiye işlediği suçun yasal sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla dönüştürülmesi veya devredilmesi;

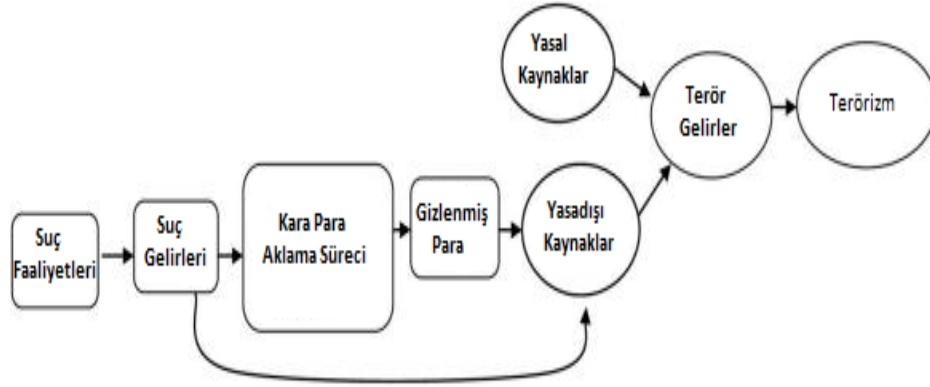
(b) Bir malvarlığının suç geliri olduğunu bilerek; gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, hareketlerinin veya mülkiyetinin veya malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi.

(c) Kendi hukuk sisteminin temel kavramlarına tabi olarak:

(d) Tesellüm anında bu tür bir malın suç geliri olduğunu bilerek; malın edinilmesi, bulundurulması veya kullanılması.

(e) Bu maddede belirtilen suçlardan herhangi birini işlemeye veya teşebbüse örgütlü olarak veya suç işleme konusunda anlaşarak yardım, yataklık, kolaylaştırmak ve yol göstermek suretiyle katılmak.” şeklinde ifade edilen karaparanın aklanması teriminin tanımı noktasında birçok ülkenin sözleşmenin yukarıda belirtilen ilgili maddesine başvurduğu belirtilmektedir (Schott, 2006, s. I-2).

Karaparanın yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme (Mavral, 2003, s. 58; Ergül, 2005, s. 8-11) şeklinde sıralanan aklanma aşamalarının temel amacı, suçtan elde edilen gelirin yasadışı kökenini saklama, örtme veya olduğundan farklı göstermektir (Stessens, 2000, s. 84). Terörün finansmanında ise asıl meselenin suç gelirlerinin meşrulaştırılması değil terör hücrelerine fon sağlanması olduğu ve terörün finansmanı doğrultusunda, suç gelirlerinin mutlaka ama mutlaka karapara aklama aşamalarına girmesinin gerekmediği belirtilmektedir. Ancak bununla birlikte, Şekil 2’de gösterildiği gibi bazı durumlarda karaparanın aklanması terörün finansmanının bir parçası haline gelebilmektedir.

Kaynak: Tofang saz, 2012, s. 401.

Şekil 2. Terörizmin Finansman Yapısının İşleyişi

Terör örgütleri de tıpkı organize suç örgütleri gibi suç sayılan eylemlerden elde edilen karaparanın aklanmasına ihtiyaç duymaktadırlar. 1990’lardan sonra terör ve organize suç örgütleri arasında gelişen ilişkilerin, ülkeler arasında karapara aklama hususunda farkındalığı artırmıştır. Bu durumun ise organize suç örgütleri tarafından ticarete dayalı olarak sürdürülen karapara aklamanın giderek ve artan bir şekilde terör örgütleri tarafından da kullanılmasından kaynaklanmaktadır (Durrieu, 2013, s. 69). Suçtan elde edilen gelirlerin denetimin atlatılması ile başlayan karapara aklama süreci meşrulaştırma ile biterken, terörün finansmanı süreci ise yasal ya da yasal olmayan gelirlerin kazanılmasıyla başlayıp dağıtılması ile bitmektedir. Terörün finansmanında paranın meşrulaştırılması gerekli değildir. Ancak terör örgütleri için karapara aklamanın, finansman kaynaklarının sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmez bir araç halini aldığı görülmektedir (Koh, 2006, s. 27).

Terörün finansmanının niteliği ve özellikleri ile ilgili olarak, terörün finansının nasıl işlenebileceğine dair Tofang saz (2015) tarafından ortaya konulan senaryolar Tablo 2’de gösterilmektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi terör örgütlerinin düzenli gelir elde edebilmeleri için suç sayılan eylemlerden elde edilen karaparanın aklanması gerektiğini bildikleri ve bu yönde organize suç örgütleri ile çalışmaya başladıkları belirtilmektedir. Bu

anlamda Senaryo II terör örgütlerinin terör eyleminden önce kendilerini gizlemeleri için karapara aklama yoluna gittiklerini göstermektedir (Tofang saz, 2015, s. 121).

Tablo 2. Terörün Finansının Nasıl İşlenebileceğine Dair Senaryolar

Senaryo I	Gelirler yasal kaynaklardan elde ediliyorsa, paranın gelecekteki kullanımı dışında hiçbir şey yasadışı görünmemektedir. Bu durumda gelirler, suça bulaşmamış kişiler veya hayır kurumları veya ön şirketler tarafından yasal finansal sistem aracılığı ile terör hücrelerine aktarılmaktadır.
Senaryo II	Terör örgütü üyeleri, terör örgütünün amaçlarını gerçekleştirebilmek için suç faaliyetlerine karışmaktadır. Dolayısıyla düzenli gelir sağlayabilmeleri için elde edilen gelirler aklamak zorundadırlar. Bu noktada gelirlerin tetkik edilmesi halinde, gelirler ile terör faaliyetleri arasında bir bağlantı bulunamayabilir. Bununla birlikte, suç gelirlerinin aklanmasının ardından, para ile yasadışı kaynağı arasındaki bağlantı hâlihazırda kesilmiş olduğundan, gelirin kaynağı tespit edilemeyecek ve sonuçta suç gelirleri meşru bir görüntü kazanmış olacaktır.
Senaryo III	Suç gelirleri terör hücreleri tarafından doğrudan (aklanmadan) kullanılabilir. Bu durumda, terör örgütleri terör hücrelerine dağıtım yapılan paranın miktarının küçük olması nedeniyle elde edilen suç gelirlerini aklama ihtiyacı duymamaktadır.

Kaynak: Tofang saz, 2015, s. 121.

Karapara aklama ile terörizmin finansmanı arasındaki farklara bakıldığında ise terörün finansmanı, işlenecek başka bir suç için kaynak oluşturulması durumu olarak gösterilmektedir. Terör finansmanı gerçekleştiğinde, ana suç (terörizm) henüz işlenmemiş veya denenmemiştir. Dolayısıyla terörizmin finansmanındaki temel amacın birikim değil dağıtım olduğu ve dolaşım halindeki paranın genellikle küçük miktarlarda tutularak finansın varış noktasının gizlenmek istendiği aktarılmaktadır (Tofang saz, 2015, s. 121). Bu noktada terörün finansmanında yasal ve yasadışı faaliyetlerin kaynak oluşturabileceği ancak suçun ve karapara aklamanın iki ayrı faaliyet olduğu dolayısı ile terörün finansmanının karapara aklamanın bir alt kümesi olmadığı dile getirilmektedir. Diğer yandan terör örgütleri her zaman yasadışı faaliyetlerden kaynak sağlamamaktadır. Çünkü karapara aklama faaliyetleri geçmişe dayalı suç faaliyetlerinden dolayı zaten yasadışı iken terör örgütleri ise terör eylemi gerçekleşene kadar yasal olan finans kaynaklarını kullanabilmektedir (Sinha, 2013, s. 144).

Hamin vd., (2016) çalışmalarında karapara aklama ile terörün finansmanı arasında yedi farkın bulunduğunu belirtmektedirler.

- Terörün finansmanı faaliyet bir ideoloji çerçevesinde yapıldığı, ancak karapara aklama tamamen kar amacına dayandığı,
- Karapara kaynakları suç örgütlerinin kendi içerisinden gelmekteyken, terör örgütlerinin hücre yapılanmalarının kendi kendilerini finanse edebildikleri,

- Karapara aklama işlemlerinde genellikle resmi finansal sistem kullanılırken, terörün finansmanında nakit veya hawala ya da döviz firmaları gibi resmi olmayan finansal sistem tercih edildiği,
- Karapara aklama, kişiye ait mal varlıklarında normal olmayan ticari işlemler ve bu işlemler arasındaki ilişkilerin tespiti içerirken, terörün finansmanında ilişkisiz taraflar arasında ticari işlem bağlantılarına sebep olabilecek şüpheli banka havalelerinin tespiti,
- Karapara aklama için yapılan işlemlerin miktarının normalden çok yüksek olduğu veya finansal sistemin gerekliliklerinden kaçınmak için sıklıkla yapılandırıldığı, ancak terörün finansmanı için bu miktarların genellikle küçük olduğu,
- Karapara aklama, ön şirketler, hamiline yazılı hisse senetleri off-shore hesaplar gibi finansal işlemler içerebilirken, terörün finansmanı için finansal bir işlem uygulayabilecek profesyonel terörist profili bulunmadığı,
- Karapara aklama faaliyetlerinde para izinin dairesel olduğu ve paranın sonunda onu üretene geri döndüğü, ancak terörün finansmanında paranın, terör faaliyetlerini yaymak için hücrelere doğrusal bir şekilde aktığı ifade edilmektedir (Hamin vd., 2016, s. 402).

Görülmektedir ki suç faaliyetlerinden kaynaklanan gelirlerin terör örgütlerinin ana finans kaynağı olmadığı gibi aynı zamanda terör örgütlerinin bir menfaatleri olsa dahi her ne sebeple olursa olsun finans kaynaklarını gizlemeye çalışmalarının onların karapara aklama ile meşgul oldukları anlamını taşımamaktadır. Bu nedenle “para izi” gelecekteki operasyonları engellemenin anahtarıdır ve terörizmin engellenmesi çalışmalarının diğer yönlerinden daha önemlidir. Bu nedenle, kullanılan metodolojileri anlamak ve geliştirmekte olan tekniklere göz kulak olmak, operasyonların başarısında kritik öneme sahiptir.

Karapara Aklama ve Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi

Pek çok ülkenin karşılaştığı olduğu ekonomik bir sorun olan kayıt dışı ekonominin ifade edilmesine ilişkin olarak literatürde, gizli (hidden), gölge (shadow), gayri-resmi (unofficial), enformel (informal), kara (black), yeraltı (underground), illegal (illegal), nakit (cash), gözlemlenmeyen (non-observed), düzensiz (irregular), beyandışı (unreported), paralel (parallel), kayıt dışı (unregistered, unrecorded), boz (grey), ikinci (second), marjinal (marginal), gözükmeyen (invisible), ay ışığı (moonlight) ve vergilendirilmemiş (untaxed) ekonomi gibi 30’u aşkın terimin kullanıldığını görülmektedir (Bağırzade, 2012, s. 197-198).

Çomaklı (2004) kayıt dışı ekonomiyi, gayri safi milli gelir hesaplarını elde etmede kullanılan, bilinen istatistik yöntemlerine göre tahmin edilemeyen ve gelir yaratıcı ekonomik faaliyetlerin tümü şeklinde tanımlanmaktadır (Çomaklı, 2004, s. 27). Diğer bir tanımda kayıt dışı ekonomi, kanunlarla belirlenen usullere göre kayıt altına alınmayan ve devletin resmi kayıtlarında görülmeyen ekonomik faaliyetlerin tümü olarak ifade edilmektedir (Dızman ve Yanık, 2016, s. 348).

Bağırzade (2012), Seferov'un (2006) kayıt dışı ekonomi üzerine yaptığı tanımı aktarmakta ve kayıt dışı ekonominin tanımını yaparken "gizli" ve "gölge" ekonomi kavramı ayrımına gitmektedir. Buna göre kayıtlardan, vergiden ve diğer zorunlu ödemelerden kaçan kısmı olan gayri resmi iş hacmi iki bölümden oluşmaktadır. Birincisi, üretimi, dolaşımı ve hizmet gibi sunulması yasaklı olan faaliyetlerden oluşan gizli (yasadışı) ekonomi; ikincisi yasaklanmayan, fakat kayıtlardan, vergiden, diğer zorunlu ödemelerden kaçınmalardan oluşan gölge ekonomidir (Bağırzade, 2012, s. 201).

Kayıt dışı ekonomiye ilişkin tanımlamalarda görüleceği üzere kayıt dışı ekonomi çerçevesinde elde edilen gelirler vergiye tabi olmamaktadır. Kayıt dışı ekonominin içerisinde sınıflandırılan ve karapara ekonomisi olarak da adlandırılan yasadışı ekonomi (yeraltı ekonomisi-suç sektörü) (Çomaklı, 2004, s. 31), toplumun zararlı ve ahlak dışı olarak gördüğü, kötü olarak nitelendirdiği kanunen yasaklanmış faaliyetlerin meydana geldiği alanı oluşturmaktadır (Dızman ve Yanık, 2016, s. 353). Kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin tespit edilmesi halinde ilgililer sadece vergi cezaları ile cezalandırılırken, yasa dışı faaliyetlerde bulunanlar vergi cezalarının yanı sıra ilgili kanunlardaki hapis ve para cezaları ile cezalandırılmaktadırlar (Turgut, 2015, s. 33).

Kamu düzenini ilgilendiren ve devletin güvenlik güçlerinin uğraşı alanı içinde olan bu faaliyetler; silah, uyuşturucu, kıymetli maden ve tarihi eser kaçakçılığı, kalpazanlık, sahte pasaport, vize ticareti, gayri yasal iş takibi, çek-senet tahsilatı, tefecilik, rüşvet, kadın ticareti ve organ ticareti vb. şeklinde sayılmaktadır (Dızman ve Yanık, 2016, s. 353, Karabulut, 2014, s. 34). İşte bu noktada yasadışı ekonomi (Suç sektörü), karapara aklama ile kayıtdışı ekonominin kesişim kümesini oluşturmaktadır. Kayıtdışı ekonomi tanımı içerisinde yer alan ve yasa dışı faaliyetlerden elde edilen gelire karapara, bu paraya yasal bir kazanç görünümü kazandırılmasına karaparanın aklanması denilmektedir (Turgut, 2015, s. 33). Yasadışı ekonomi, kayıt dışı ekonominin içerisinde yer almaktadır ve karapara aklama faaliyetleri de kayıt dışı ekonominin yaygın olduğu ülkelerde daha fazla görülmektedir. Bu kapsamda karapara aklama ile mücadelede yasal olmayan faaliyetlerin çekiciliğinin ortadan kaldırılması (MASAK-TBB, 2003, s.7) ve bu amaçla cezai tedbirlerin ve denetimlerin artırılması önem arz etmektedir.

Sonuç

Terör ve terörizm geçmişten günümüze kadar her dönemde, dönemin siyasi ve ekonomik yapısına göre ideolojisi ve gelir kaynakları değişiklik gösteren dinamik kavramlardır. Terörizmin birincil amacının gelir elde etmek olmadığı ve ideolojik bir altyapısının ve hedeflerinin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte terör örgütleri, bu hedefleri doğrultusunda terör eylemlerini gerçekleştirebilmeleri için finansal kaynağa ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum da terörün finansmanına çok yönlü bir nitelik kazandırmaktadır. Küreselleşme ile birlikte uluslararası barış ve güvenlik için tehdit haline gelen terörizmle mücadelede terör örgütlerinin gelir kaynaklarının tespit edilmesi ve karapa aklama ilişkisinin tespiti önem taşımaktadır.

Terörizm, yasal veya yasadışı yollarla herhangi bir kişi, terörist veya sempatizan tarafından finanse edilebilmektedir. Küreselleşmenin ortaya çıkardığı fırsatlar ve teknolojide yaşanan

gelişmeler, terör örgütleri ve organize suç örgütlerinin kaynak sağlama ve para aklamada yasadışı ekonomi içerisinde birlikte hareket etmelerine zemin hazırladığı görülmektedir. Paranın dolaşım izlerinin silinmesi, karapara aklamanın ve terörizmin finansmanının ortak noktaları olarak gösterilmektedir. Terör örgütleri, suç örgütleri gibi sadece yasadışı kaynaklardan beslenmemektedir. Dolayısıyla yasal gelirlerin de dağıtım sonucu varış noktalarının bilinmemesi, terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi ve bu anlamda terör hücrelerinin gizliliğinin sağlanması bakımından önem arz etmektedir.

Bu kapsamda, günümüzde uluslararası barış ve güvenlik için ciddi bir tehdit halini almış olan terörizmle etkili bir mücadele verilebilmesi bakımından sadece siyasi veya askeri önlemlerin yeterli olmadığı görülmektedir. Terörizmle ve karapara aklama ile mücadelede daha fazla mali şeffaflığa, küresel düzeyde daha sıkı düzenleyici denetimlere yer verilerek “temiz” parayı “kötü” den ayırmak gerektiği gerçeği her türlü izahtan varestedir.

Kaynakça

- Aras, G. ve Soy, Ş. Ö. (2012). Cyber terrorism: Technology and power. *International Refereed Academic Social Sciences Journal Special Issue 2, 3(7)*, 10-17.
- Archer, M. E. (2014). Crossing the rubicon: Understanding cyber terrorism in the European context. *The European Legacy, 19(5)*, 606-621.
- Ashley, S. P. (2012). The future of terrorist financing: Fighting terrorist financing in the digital age. *Penn State University Journal of International Affairs, 1(2)*, 9-26.
- Bağırzade, E. (2012). Kayıt dışı ekonomi kavramına ortak yaklaşım sorunu: Makroiktisat kapsamlı kavramsal analiz. *Sosyoekonomi, 2*, 195-223.
- Bantekas, I. (2003). Current developments the international law of terrorist financing. *The American Journal of International Law, 97(2)*, 315-333.
- Bell, R. E. (2004). The confiscation. Forfeiture and disruption of terrorist finances. *Journal of Money Laundering Control, 7(2)*, 105-125.
- Byman, D. (2005). *Deadly connections states that sponsor terrorism*. New York: Cambridge University.
- Ceylan, A. K. (2012). *Hiç konuşmayanlar konuşuyor; mücadele edenlerin dilinden terör*. İstanbul: Yeniüzyıl.
- Clarke. P. C. (2015). *Terrorism. Inc.: The financing of terrorism. Insurgency and irregular warfare*. California: Abc-Clio, LLC.
- Çağlar, A. (1997). Terör ve örgütlenme. *Amme İdaresi Dergisi, 30(3)*, 119-133.
- Çakmak, H., ve Altunok T. (2008). *Terörizmin finansmanı ve ekonomisi*. Ankara: Barış Platin Kitap.
- Çomaklı. Ş. E. (2004). *Türkiye’de gizli vergi potansiyeli ve bunu etkin vergilendirme yolları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Dalyan, Ş. (2008). Combating the financing of terrorism: rethinking strategies for success. *Defence Against Terrorism Review, 1(1)*, 137-153.
- Denning, E. D. (2000). Activism, hacktivism, and cyberterrorism: The internet as a tool for influencing foreign policy. *The Computer Security Journal, 16(3)*, 15-35.

- Dızman, Ş. ve Yanık, R. (2016). Türkiye’de şeffaflık ve hesap verebilirliğin kayıt dışı ekonomi ve vergi kaybı açısından ekonomik kalkınmaya etkilerinin değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(1), 337-368.
- Durrieu, R. (2013). *Rethinking money laundering & financing of terrorism in international law: Towards a new global legal order*. Boston: Martinus Nijhoff.
- Ergül, E. (2005). *Kara ekonomi ve aklama suçu*. Ankara: Adalet.
- FATF. (2003). *Report on money laundering typologies 2002-2003*. Paris: FATF Secretariat. url’si. http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/2002_2003_ML_Typologies_ENG.pdf
- FATF. (2008). *Terorist financing*. Paris: FATF Secretariat. url’si. <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Terorist%20Financing%20Typologies%20Report.pdf>
- FATF. (2015a). *Financing of the terrorist organisation islamic state in Iraq and the levant (ISIL)*. Paris: FATF Secretariat. url’si. <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.pdf>
- FATF. (2015b). *Emerging terrorist financing risks*. Paris: FATF Secretariat. url’si. <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Emerging-Terrorist-Financing-Risks.pdf>
- Forman, M. M. (2006). Combating terrorist financing and other financial crimes through private sector partnerships. *Journal of Money Laundering Control*, 9(1), 112-118.
- Freeland, C. ve Pieth, M. (2002). *Financing terrorism*. New York: Kluwer Academic.
- Freeman, M. (2011). The sources of terrorist financing: Theory and typology. *Studies in Conflict & Terrorism*, 34, 461-475.
- Geneva Convention (1937). Convention for the prevention and punishment of terrorism. *League of Nations*. url’si. <https://dl.wdl.org/11579/service/11579.pdf>
- Guild, E. (2005). Immigration, asylum, borders and terrorism: The unexpected victims. İçinde: *11 September 2001 War. Terror and Judgement*, Ed: Gökay, B. ve Walker. R. B. J., Oregon: Taylor & Francis e-Library.
- Gücenmez, B. (2014). *Terörizmin finansmanı: PKK, ETA ve IRA terör örgütlerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gül, T. (2012). *Terör ve terörizm*. İstanbul: Ark Kitapları.
- Hamin, Z., Omar, N., Othman, R. ve Selamat, S. H. (2016). Conceptualizing terrorist financing in the age of uncertainty. *Journal of Money Laundering Control*, 19(4), 397-406.
- Hesterman, J.L. (2013). *The terrorist-criminal nexus; an alliance of international drug cartels, organized crime, and terror groups*. Boca Raton: Taylor &Camp; CRC.
- Hoffman, B. (1998). *Inside terrorism*. New York: Cambridge University.
- Hübschle, A. (2007). Terrorist financing in Southern Africa: Are we making a mountain out of a Molehill?. *Institute for Security Studies*, 132, 1-16.
- Jacquard, R. (2002). *In the name of Osama bin Laden: global terrorism and the Bin Laden brotherhood*. Durham: Duke University.
- Joint Publication 3-07.2. (2010). *Antiterrorism*. Chairman of the joint chiefs of staff. url’si. [https://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/Jp3_07.2\(10\).pdf](https://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/Jp3_07.2(10).pdf)

- Jones, A. (2005). Cyber Terrorism: Fact or Fiction. *Computer Fraud & Security*, 6, 4-7. url'si. [http://dx.doi.org/10.1016/S1361-3723\(05\)70220-7](http://dx.doi.org/10.1016/S1361-3723(05)70220-7)
- Kanmaz, A. M. (2014). *Countering terrorist financing: A case study of the PKK*. Master of Arts In Security Studies (Combating Terrorism: Policy & Strategy). California: Naval Postgraduate School.
- Karabulut, A. (2014). *Kara para terör örgütlerinin finans kaynakları ve PKK terör örgütü örneği*. İstanbul: Bilgeoğuz.
- Koçoğlu, H. (19 Ocak 2017). 2 Numara'yı Yakalattı. *Yeni Şafak Gazetesi*. url'si. <http://www.yenisafak.com/gundem/2-numarayi-yakalatti-2598998>
- Koh, J. (2006). *Suppressing terrorist financing and money laundering*. Berlin: Springer.
- Laqueur, W. (2002). *A history of terrorism*. New York: Little, Brown & Co.
- Levi, M. (2010). Combating The financing of terrorism a history and assessment of the control of threat finance. *Br J Criminol*, 50(4), 650-669.
- MASAK (2007). Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği. *T.C. Resmi Gazete*. 26693. 7 Kasım 2007.
- MASAK (2015). *Faaliyet Raporu*. url'si. http://www.masak.gov.tr/userfiles/file/2015_Faaliyet_Raporu.pdf
- MASAK-TBB (2003). *Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri*. Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 235.İstanbul.
- Mavral, Ü. (2003). *Karapara: kayıtdışı ekonomi ilişkisi ve Türkiye'ye yansımaları*. Ankara: Maliye ve Hukuk.
- Moghadam, A., ve Eubank. L. W. (2006). *the roots of terrorism*. New York: Infobase.
- Mueller, J. ve Stewart. G. M. (2011). *Terror, security and money balancing the risks. Benefits. and costs of homeland security*. New York: Oxford University.
- Munson, Z. (2008). Terrorism. *Contexts*. 7(4), 78-79.
- Napoleoni, L. (2008). Terrorist Financing Since 9/11. Y. Güler (Ed.), *Global Terrorism and International Cooperation*. Proceedings of The Second International Symposium (s.151-159) içinde, The Turkish General Staff Centre of Excellence Defence Against Terrorism Publications, Ankara. url'si. <https://tracc.gmu.edu/sites/default/files/Symposium-Turkey-2008.pdf>
- Organisation of the Islamic Conference (OIC). (1999). Convention of the Organisation of the Islamic Conference on Combating International Terrorism. Annex to Resolution No: 59/26-P. url'si. <https://www.refworld.org/docid/3de5e6646.html>
- Parliamentary Assembly of the European Union. (23 Eylül 1999). "European Democracies Facing Up to Terrorism". Recommendation 1426. url'si. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16752&lang=en>
- Pieth, M. (2002). *Financing terrorism*. New York: Kluwer Academic.
- Purpura, P. P. (2007). *Terrorism and homeland security an introduction with applications*. Burlington: Elsevier.
- Reeve, S. (1999). *The New Jackals: Ramzi Yousef. Osama bin Laden and the future of terrorism*. Boston: Northeastern University.
- Roberge, I. (2007). Misguided policies in the war on terror? The Case for disentangling terrorist financing from money laundering. *Politics*. 27(3), 196-203.

- Ryder, N. (2015). *The financial war on terrorism: A review of counter-terrorist financing*. New York: Routledge.
- Saul, B. (2005). Definition of terrorism in the UN security council: 1985–2004. *Chinese Journal of International Law*, 4(1), 141-166.
- Schott, P. A. (2006). *Reference guide to anti-money laundering and combating the financing of terrorism*. Washington DC: World Bank. <https://www.wdronline.worldbank.org/handle/10986/6977>
- Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun. (2003). *T.C. Resmi Gazete*. 4800. 30 Ocak 2003.
- Sinha, G. (2013). AML-CTF: A Forced Marriage Post 9/11 and its effect on financial institutions. *Journal of Money Laundering Control*, 16(2), 142-158.
- Sorel, J. (2003). Some questions about the definition of terrorism and the fight against its financing. *European Journal of International Law – (EJIL)*, 14(2), 365-378.
- Stern, J. (2003). *Terror in the name of God: Why religious militants kill*. New York: HarperCollins.
- Stessens, G. (2000). *Money Laundering: A new international law enforcement model Cambridge studies in international and comparative law*. Cambridge: Cambridge University.
- Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun (2006). *T.C. Resmi Gazete*. 5549. 11 Ekim 1991.
- Terörle Mücadele Kanunu. (1991). *T.C. Resmi Gazete*. 3713. 12 Nisan 1991.
- Tilly, C. (2004). Terror, Terrorism, Terrorist. *Sociological Theory*. 22(1), 1-13.
- Tofang saz, H. (2012). Rethinking terrorist financing; Where does all this lead?. *Journal of Money Laundering Control*, 18(1), 112-130.
- Tofang saz, H. (2015). A new approach to the criminalization of terrorist financing and its compatibility with Sharia Law?. *Journal of Money Laundering Control*, 15(4), 396-406.
- Topkaya, H. ve Kocaer, A. (2013). Terörün finansmanı ile mücadelede yeni dönem. *Uzman Bakış Dergisi*, 1(1), 65-77.
- Turgut, M. (2015). Unrecorded economy and audit. *Electronic Journal of Social Sciences*, 14(55), 32-44.
- United Nations Security Council (UNSC). (2004). *SC Resolution 1566 (2004)*. url'si. [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1566\(2004\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1566(2004))
- Wienberg, L. ve Eubank, L. W. (2006). *The Roots of Terrorism What Is Terrorism?*. New York: Infobase.
- Wilkinson, P. (1974). *Political terrorism*. London: The Macmillan.
- Williams, P. (2008). Terrorist financing and organized crime: Nexus. Appropriation or transformation?. İçinde: *Countering the financing of terrorism*, Biersteker. Ed: J. T. ve Eckert. E. S., New York: Routledge.